

*20. о. Вітольд-Йосип КОВАЛІВ
настоятель парафії Успіння
Пресвятої Діви Марії
м. Остріг Рівненської обл.*

Некрополь костела Успіння Пресвятої Діви Марії в Острозі

Історія це не тільки факти і події — але і конкретні особи. При виході на одне кладовище можна прочитати слова: "Батьківщина це земля і могили. Народи які втрачають пам'ять — втрачають життя"¹

Коли людина іде на кладовище вона зосереджується в собі, замислюється. І байдуже, чи це маленьке кладовище, чи величезний і багатий некрополь; чи на ньому могили наших рідних і земляків, чи незнайомих і чужоземців. Кожна могила скриває в собі людину, що була єдиною на землі. Одні могили прикрашені дорогими і величезними надгробниками, доглянуті дбайливими руками, інші занедбані хоч захоронення ще свіжі. Вони притягують до себе наш зір, пробуджують багато споминів, рефлексій...

У старовину був звичай будувати храми, костели і церкви на кладовищах. В підземеллях багатьох святинь чи біля них були спеціальні місця, де ховали видатних релігійних та громадських діячів. Мистецьке виконання скульптурних надгробників в Київопечерській Лаврі або королівські саркофаги вавельського кафедрального собору в Кракові зачаровують.

Також в Острозі під і поруч парафіального костела Успіння Пресвятої Діви Марії, першої католицької святині міста знаходяться захоронення різних людей. Під острозьким костелом під час реставраційних робіт була знайдена невідома могила, що містила не менше 40 скелетів, залишки одяжі. Поруч з кістками знаходилась зброя середини нашого сторіччя. Знахідка надзвичайно мене зацікавила і спонукала до вивчення цього питання.

Давайте ж в хронологічній послідовності ознайомимось з видатними людьми, що знайшли тут вічний спочинок, на жаль порушений у варварський спосіб в половині ХХ століття в острозькому некрополі під і біля фарного костела.

В крипті під костелом було поховано багато людей, між іншими:

1. КОСТЯНТИН ОСТРОЗЬКИЙ (+ 1595), старший син князя Костянтина-Василя Острозького, гетьман литовський і староста володимирський. Інформацію про цей факт знаходимо в документі, написаному Анною-Алоїзою Ходкевич, племінницею померлого².

2. ЯН-КАРОЛЬ ХОДКЕВИЧ (1560-1621), відомий польський магнат і литовський гетьман, чоловік Анни-Алоїзи Острозької. Вмер під час відомої битви хотинської 24 вересня 1621 року. В свято Всіх Святих його тіло з почестями було перевезене до Острога. А похорон відбувся лише в слідуючому році, 12 листопада 1622 року, в день по святі св. Мартина. Пізніше його дружина княгиня Анна-Алоїза (внучка Костянтина-Василя Острозького) перенесла в 1624 році останки померлого до костела єзуїтського, який збудувала на власні кошти³.

3. Взяті до полону російськими військами в 1794 році СОЛДАТИ ПОВСТАННЯ Т. КОСТЮШКА. Станіслав Кардашевич пише, що в листопаді 1794 року "були конвойовані через Острог невольники польські з Варшави; багато з них обдертих з одяжі, вмирало по дорозі: в Острозі при місцевому костелі поховано їх 85"⁴.

4. АННА З САПЕГІВ ЯБЛОНСЬКА (+ 1800) дружина воєводи брацлавського, похована в 1800 році в крипті під каплицею Матері Божої Ружаньцевої. Відома колекціонерка, її приватний природничо-історичний музей у 1802 році купив російський цар Олександр I⁵.

Біля костела знаходилось кладовище, посередині якого в 1771 році за кошти о. настоятеля Юзефа-Яна Голуховського була вимурована каплиця Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії з чотирма філярами і хрестовим склепінням, а поруч були поховані заслужені для римокатолицької церкви духовні, серед яких:

1. ЄПИСКОП СТАНІСЛАВ-ФРАНЦІШЕК БЕГАНСЬКИЙ (+ 1709), вмер в Острозі в 1709 році францішканін, єпископа волозький (баковський, 1699-1709) і разом з тим настоятель Острозького костела. Камінна плита на його могилі ще до 50 років ХХ століття знаходилась біля каплиці. На плиті з гербом "Помян" був слідуючий напис: "Deo OM Nis jacet positus in medio gregis suae frater Stanislaus Bieganski episcopus Dacconensis Praepositus Ostrogensis (Radosicensis)

(Brodensis) (Dabroviensis) falis cassis Die 24 Januarii Anno Dni 1709"6.

2. ЄПІСКОП ФРАНЦІШЕК КОМОРНИЦЬКИЙ (1733-1780), настоятель острозький (1773-1780), а разом з тим суфраган Луцький (1774-1780). Похований під каплицею в могилі, приготованої для свого попередника в Острозі, о. Юзефа-Яна Голуховського.

Цей список можна було б продовжувати. Сподіваюсь, що дальніші історичні відкриття ще не раз підтвердять особливе місце Острога в історії і культурі минулих століть.

І дозволю собі повторити: кожна могила зберігає якусь людську постать, історію життя людини, яка відійшла назавжди, яка вже ніколи на землі між нами не буде, але людина ця є частинкою свого народу, землі на якій жила. Вірю, що в наші дні вже не знайдеться варварів, які будуть нищити і руйнувати могили і саркофаги, як це мало місце зовсім недавно на цій страждальницькій землі.

Примітки:

1. Старе пам'яткове Кладовище Заслужених на Пенксовому Бжизку в Закопане в Польщі.

2. Станіслав Кардашевич, *Dzieje dawniejsze miasta Jstroga, Warszawa-Krakow 1913, s. 170.*

3. Там же, стор. 166.

4. Там же, стор. 179. Див. також: Архів Братства імені Князів Острозьких, частина 6: 1916-1917, Волинський Краєзнавчий Музей у Луцьку, КДФ і нв не 533 і кп не 16158, стор.161.

5. Станіслав Кардашевич, *op. cit., s. 181; стор. 181; Архів Брацтва..., стор. 169.*

6. *Wykaz ksiezy proboszczow ostrogskich, ulozony przez ks. pralata Florentyna Czyzewskiego w Lusku, w: Akta kosciola farnego ostrogskiego od 1622 r. co wazniejsze wydal Jakob Hoffman, w: "Rocznik Wolynski" t. III, Rowne 1934, s. 192-214, s. 212-214, s. 212; Архів Брацтва..., стор. 169; Станіслав Кардашевич пише, що єпископ Беганський був похований біля острозького костелу поруч в землі на якому місці знаходиться камінь з написом зробленим на цьому камені (*op. cit., стор.173*).*

7. Станіслав Кардашевич, *op. cit./стор. 177-178; Архів Брацтва..., стор. 169.*